

ses cèlebres de personatges històrics («los últimos serán los primeros», «amaos los unos a los otros» que va dir Nostre Senyor que, com tothom sap, era de Burgos, «de tal palo tal astilla» que diuen en castellà, etc.).

— Hàbits gastronòmics adquirits (la cuina amb mantega, l'enciam al final, al nord).

— Homogeneïtat de l'arquitectura civil (delegacions d'hisenda, governs civils, ambulatoris, edificis de l'administració de l'estat), militar (casernes i comissaries), lúdica (plACES de toros).

— I un univers de referències sentimentals: seleccions esportives estatals que estimulen l'adhesió a un ideal *nacional* i fomenten un patriotisme espanyol, ahora que enforfeixen, en un ambient de festa i eufòria, una simbologia de grup (bandera, himne, colors); l'ús *normal* del mapa de l'estat com a únic marc possible de referència geogràfica i visió del món (a l'escola, a la TV, a la publicitat, etc.); tècnica pedagògica de la repetició d'imatges, paisatges, indrets, persones, músiques, cançons que esdevenen familiars, íntimes: les 12 campanades des de la Puerta del Sol, els reis en la placidesa de la llar a la Zarzuela, el president a la Moncloa, passejant, el so dels passadobles populars amb els quals ballem o la melodia amb què vam enamorar-nos per primera vegada; i també el seguiment xafarder de les misèries i companyia de la lumpenburgesia, el món de la fama: toreros, cantants, escriptors, periodistes, esportistes, *jet-set*, divorciats professionals i separats de mena, polítics, des de la dreta fins a la dreta, dels quals expliquem acudits i a qui, com que són tan de casa, ja anomenem pel nom o cognom, com si ningú més se'n digués (Felipe, Mancha, Suárez...), certes dates *unitàries* com, avui, el 12 d'octubre i ahir el 18 de juliol. En definitiva, tot un món que pot semblar primari, elemental, sense importància, però que constitueix el món diari, real, de la gent, el món que provoca converses i comentaris, ràbia i admiració. Un món que, gràcies a uns mitjans de comunicació que vetllen per la integritat territorial de l'estat, és el mateix per a catalans i bascos que per a gallecs i espanyols o africans de les Canàries, Ceuta o Melilla. El *nostre* món, vaja. El de la majoria de gent normal.

Fins i tot amb la llengua catalana com a eina d'expressió, doncs, podem vehicular tot un sistema sòcio-cultural espanyol o francès, però no pas necessàriament català, encara que estigui *en* català (la denominació de TV3, posem

La coherència político-administrativa que dona el marc legal...

per cas, és ben bé l'expressió d'una estructura mental dependent, subordinada: només pot ser 3 si s'admet, formant part del propi sistema, que abans hi ha una TV1 i una TV2, igualment nostres).

La mutilació del país en dos estats fa que la llengua sigui l'únic punt, més o menys conscient, d'identitat comuna, ja que els referents sòcio-culturals no són nacionals, sinó estatals: «guai del Paraguai», per exemple, a Catalunya Nord es fa incompreensible, tot plegat en un marc habitual de pràctica absència de comunicació interdialectal.

El caràcter pluriregional de la nació catalana, comú a altres països europeus, s'ha vist enfortit per la constitució de les nostres regions en comunitats autònomes, fet que ha provocat un allunyament dels referents comuns i que ha generat nous elements de divergència interna: nous símbols, escuts, emblemes de les institucions recent

creades, a les quals ha calgut posar elements de diferenciació ja que, altrament, es constata que es confonien perquè no sols eren iguals, sinó que eren els mateixos. Així, per exemple, quan la bandera quadribarrada estricta era un element simbòlic únic, comú, de representació nacional, cal demanar-nos si l'ús de l'estelada al País Valencià o a les Illes juga un paper més útil a la unitat de la consciència comuna o actua, en realitat, com a element disgregador que cal afegir a les noves banderes inventades en aquests llocs, justament, perquè no siguin les mateixes que al Principat...

Avui, més enllà de l'idioma per a gairebé la majoria, i de l'alta literatura per a uns quants, és precisament l'espanyolitat dels referents sòcio-culturals allò que vincula els territoris catalans del sud, la francesitat al nord, i una i altra el que ens posa en contacte amb Andorra. □

LA FRONTERA I L'ESTAT, UN FET D'ABAST UNIVERSAL

Les fronteres i la Coca-cola

Mai com ara no hi havia hagut tants elements de difusió universal. I mai com ara, però, no havia estat universalment difosa la consciència de particularitat, en tant que definida per mapes i fronteres.

Joan F. Mira

He escrit i he repetit sovint que mai com ara, en aquest final del segle XX, la humanitat no ha estat tan rigorosament dividida i tancada en aquestes ratlles que anomenem fronteres, i mai com ara no havia estat tan conscient d'aquesta divisió. El segle XX és l'època en què, per primera ve-

gada en la història de l'espècie i del planeta, *tots* —inclosa la tribu més remota— viuen dins d'un mapa, en un territori delimitat per unes ratlles perfectament dibuixades, marcades i reconegudes. Les fronteres de sobirania marquen els compartiments, rigorosament, on la gent i els esdeveniments tenen realitat reconeguda: tal cosa, catàstrofe o congrés, passa no en territori

Ara, per primera vegada, aquesta edició sense esporgar del diari del jove Pete Payne és a l'abast d'altres joves que volen saber, però que són massa vergonyosos per a preguntar, dels pares que saben un poc, però que són massa vergonyosos per a respondre, i dels professors, que ho saben quasi tot, però que no tenen temps d'explicar-ho.

Edicions BROMERA

Sherlock Holmes, ara, parla valencià

A LA LLUNA DE VALEN IA

Ara els personatges de Jules Verne, Oscar Wilde, E. Allan Poe, Stevenson, Henry James, i molts d'altres, s'han quedat...

Edicions BROMERA

fang sinó al Gabon o al Camerun, no entre els *quetxua* o els *aimarà* sinó a Bolívia. A l'hora de les Olimpíades d'hivern tothom identificava Sarajevo no com la capital de Bòsnia sinó com «una ciutat iugoslava»: ¡no ens fem massa il·lusions per a l'any 92! D'altra banda, no només funciona aquesta divisió rigorosa per fronteres i mapes de sobirania, sinó que el mapa és cada vegada més la forma externa de la identitat assumida per més i més gent: els *fang* no tenen (ningú no els l'ha dibuixat i ensenyat) al cap el mapa del territori *fang*, sinó el mapa de Gabon, de Camerun o de Guinea Equatorial: i aquest mapa és el límit de la seua «pàtria». És el *locus* i el límit que els identifica davant del «món ex-

fronteres internacionalment reconegudes» és habitualment l'*únic* dret efectivament respectat... per als qui ja tenen tals fronteres?). Diria això, si no fóra per la Coca-Cola. I és que vivim, certament uns temps de grans prodigis. Fa quatre segles, o tres o dos, poca part del planeta estava rigorosament compartimentada en mapes particulars de límit i dibuix precís, i poca part de la humanitat compartia begudes o altres hàbits amb poblacions remotes, i sovint ni amb les veïnes (a Europa, que ben mirat és una sola cultura, pot dir-se que els qui bevien vi no bevien cervesa, i viceversa).

Ara, però —i gaste la beguda com a emblema—, de Coca-Cola en beu tothom, de Sibèria a Sud-àfrica i de l'Ín-

Futbol, un esport de difusió universal amb un origen ben particular.

terior», a les Nacions Unides o als noticiaris televisats. De tal manera que serà *propi* tot allò que s'esdevinga dins d'aquest mapa, i *aliè* (pròxim o distant, però ja no «propi», no *nacional*) tot allò que passe fora del mapa. Amb tot això, vull donar una formulació bàsica: la universalització de les fronteres d'estat és el principal factor de particularització de les societats a escala planetària. Ara, per primera vegada, *tots* tenim una etiqueta d'origen i adscripció particular, universalment vàlida i reconeguda. Ara, per primera vegada, la particularitat —definida per la frontera i l'estat— ha esdevingut un fet d'abast universal.

I gairebé, diria, el fenomen de la particularitat és l'*únic* efectivament universal (¿no és cert que el «dret a unes

dia a Canadà. Per primera vegada, doncs, hi ha algunes coses —poques, però n'hi ha— que són compartides a escala planetària: alguna beguda, alguna indumentària —els blue-jeans—, alguna música —el roc o equivalents— i algun esport —el futbol— formen part de l'experiència immediata o mediata de la gran major part de les poblacions de la terra. I això, vist amb la perspectiva de l'antropologia i de la història, és una novetat prodigiosa, que ens podríem entretenir a comentar i completar amb molta més extensió: no és cap fenomen superficial. I curiosament, aquestes poques coses de difusió universal (coca-cola, blue-jeans, roc i futbol) tenen origen en una cultura i societat ben particular i precisa: aquella que ben incorrectament ano-

menem anglosaxona. Val a dir, que si hi ha alguns elements efectivament difosos i compartits en un àmbit universal, no ha estat per cap síntesi generalitzadora, sinó per la projecció de formes específiques, en el seu origen, d'un àmbit cultural ben particular.

Això, però, no és estrictament una novetat absoluta: els escassos fenòmens que en la història s'han, fins a un cert punt, que no del tot, «universalitzat» (el cristianisme, l'islam, l'escriptura alfabètica), han tingut sempre origen en un àmbit cultural particular. Una altra qüestió, i no menor, és saber quin és o ha estat el motor d'aquests processos d'universalització, però no és ara el cas d'entrar a parlar de la potència difusora de l'economia o de la força militar.

En qualsevol cas, el fet que volia constatar, d'entrada, és que ens trobem, a escala mundial, en una situació sense precedents i aparentment paradoxal: mai com ara no hi havia hagut tants elements de difusió universal, i progressivament compartits per més i més gent fins als últims racons del planeta (formes d'organització política, ideologies i creences, hàbits de consum, modes, músiques i pel·lícules, etc.), a més de la difusió immediata de la informació: un premi Nobel, una desgràcia singular o un partit de futbol, són immediatament «compartits» per milers de milions de persones). I mai com ara no havia estat universalment difosa la consciència de particularitat, en tant que definida per mapes i fronteres: a escala mundial, la procedència dels premis Nobel, les catàstrofes naturals o els esdeveniments esportius *tenen lloc* primordialment en un àmbit-estat: els escriptors i els químics, les inundacions i els atletes, són adscrits sense excepció a un àmbit «nacional» determinat. I sense aquesta adscripció, quedarien, en la consciència i la percepció del públic mundial (i sovint també en la pròpia) com suspesos en l'aire i sense arribar a tocar terra. Tota persona, fet o fenomen que «s'universalitza» és percebut indefectiblement com a procedent de, o adscrit a, un *locus* particular. I aquest lloc privilegiat, identificador més que cap altre, està definit per les fronteres de l'estat sobirà. Diguem que, en perspectiva universal, és ben difícil, per posar uns exemples innocents, per un pianista eslovè (*no* iugoslau), un atleta bielorús (*no* soviètic), o un científic català (*no* espanyol), i això sense eixir d'Europa, on se suposa que estan més clares les identitats nacionals diferents de les estatals.

De Sibèria a Sud-àfrica i de l'Índia a Canadà.

I aquesta és una part de l'estat de la qüestió (la qüestió de l'estat), que convindria no oblidar en cap moment. Quan, per exemple, des de la identitat reconeguda de l'Estat espanyol, els catalans som acusats de «particularisme», és pel simple fet —conscient o no— que la ideologia de l'estat no ac-

cepta més identitat particular, de cara a l'àmbit universal, que la identitat coincident amb el límit del mateix estat: el «particularisme» —negatiu— català consistiria segons això a no voler assumir com a propi el particularisme —positiu— espanyol. Un tema de meditació, i no serà l'únic. □

ELS SOCIALISTES RELLANCEN EL NACIONALISME ESPANYOL

Som «300 milions»

El nacionalisme català és sovint atacat de provincià des de postures suposadament universalistes, universalitat que en aquest cas és un subterfugi per tal d'amagar un nacionalisme, espanyol, del qual moltes voltes no són ni conscients.

Antoni Estradé

Les crítiques de determinats intel·lectuals metropolitans contra el nacionalisme han coincidit en el temps amb una més gran sensibilitat nacionalista per part del jovent de Catalunya. En els sectors juvenils més inquietos i políticament actius allò que desperta més entusiasmes a hores d'ara són sobretot objectius i moviments que tinguin a veure amb el fet nacional català, i molt especialment amb l'independentisme. Els portaveus de l'antinacionalisme, encaparrats a presentar el nacionalisme com un projecte caduc i antiquat,

s'han vist doncs contestats per la realitat dels fets d'una manera que fa desconfiar bastant de les seves anàlisis.

Malgrat tot, no han defallit en els seus intents i s'hi han tornat dient que l'obsessió nacionalista serveix per distreure d'altres problemes tant o més importants. Alhora, segons ells, el nacionalisme aboca cap al localisme i el particularisme més estrets, no fent possible sinó una política de campanar. Que això es digui segons on, pot passar, però voler aplicar-ho a la nació catalana, és demostrar una gran ignorància de la història i una percepció molt pobre de la realitat actual.

Tradicionalment el nacionalisme ca-